

Výživa a prikrmovanie zveri

- ako, kedy, koľko, čím a kde prikrmujeme?
- prikrmovanie vs. kŕmenie
- spotrebu potravy možno teoreticky rozdeliť na dve časti:
 - a) záchovná dávka – zabezpečuje prežitie jedinca
 - b) produkčná dávka – umožňuje rast tela a prírastok hmotnosti, rast plodu, produkciu mlieka, rast parožia atď.
- krmivo musí obsahovať v dostatočnom množstve a vo vyváženom pomere všetky živiny a ostatné látky, ktoré zver potrebuje,
- zo živín sú z produkčného hľadiska najdôležitejšie **bielkoviny**, no bielkovinové krmivá sú aj najdrahšie. Preto sa zveri podávajú racionálne podľa potreby (v zime je silne znížená, koncom zimy a začiatkom jari sa rapídne zvyšuje),
- v záchovnej dávke sú najdôležitejšie **uhl'ohydráty a tuky**,
- v kŕmnej dávke je nevyhnutná **vláknina** podporujúca peristaltiku čriev a proces prežúvania,
- dôležitý je dostatok **minerálnych látok**, najmä vápnika a fosforu v primeranom pomere, ale tiež ostatných **makro a mikroelementov a všetkých vitamínov** (lízanky)

Zásady prikrmovania zveri:

- zver sa prikrmuje najmä v zimnom období na teplých, záveterných miestach, kde sa rada zdržiava, kde nemôže robiť veľké škody na lesných porastoch,
- zver sa prikrmuje vtedy keď to potrebuje, keď nemá v revíri dostatok potravy, a to od konca jesene (tvorba tukových zásob) až do jari, zajace aj v lete po žatve,
- intenzita prikrmovania sa riadi najmä tým, v akej miere zver berie predložené krmivo, čo závisí od počasia, zásob prirodzenej potravy na lúčkach, políčkach, v lesných porastoch ako aj jej dostupnosti a početnosti zveri,
- zver musí mať krmivo k dispozícii pravidelne, každý deň; nesmie sa stať, aby musela z krmoviska odísť nenasýtená,
- nesmie dôjsť k náhlej zmene v zložení krmnej dávky, čo zveri spôsobuje zažívacie ťažkosti a zvyšuje intenzitu poškodzovania porastov. Nový druh krmiva sa zaraďuje do krmnej dávky pozvoľne, aby bachorová mikroflóra mala dostatok času na adaptáciu, čo trvá približne 14 dní,
- potreba živín sa počas roka mení v závislosti od rozdielnych nárokov v priebehu rastu organizmu, pohlavnej aktivity, gravidity, laktácie, rastu parožia, vekovej kulminácie a ochorení,
- zloženie krmnej dávky sa riadi predovšetkým ročným obdobím, ktoré značne ovplyvňuje potrebu živín a samozrejme, aj možnosťou pravidelného obstarávania krmív,
- zveri sa nesmú podávať zdravotne závadné krmivá, napr. plesnivé, nahnité, ošetrované rôznymi preparátmi pred uplynutím ochrannej lehoty a pod.

- vo zverníkoch je možné kŕmne dávky pre zver na kus a deň zostavovať presne podľa počtu, veku a pohlavia zveri tak, že sa prepočíta na základe zistenej potreby živín
- potreba sušiny u jelenej zveri od 1,2 kg (jelenča) do 3,0 kg (starší jelen) na kus a deň
 - danielej zveri od 0,6 kg do 1,5 kg,
 - muflónej zveri od 0,45 kg do 1,0 kg,
 - diviačej zveri od 0,5 kg do 2,0 kg,
- potreba stráviteľných bielkovín u jelenej zveri od 140 g do 400 g,
 - danielej zveri od 70 g do 200 g,
 - muflónej zveri od 50 g do 100 g,
 - diviačej zveri od 50 g do 150 g,

(1 g stráviteľných bielkovín = 1,18 g dusíkatých látok (NL))
- ak má byť zver zvlášť silná s mohutnou trofejou, potreba bielkovín a minerálnych látok je vyššia,
- krmivá bohaté na bielkoviny: slnečnicové lúpané výlisky, tekvicové výlisky, kŕmna pohánková múka, podzemnicový extrahovaný šrot, pivovarské kvasnice. Zvlášť vysoký obsah bielkovín je v sezamových výliskoch (vyše 36 %) a v sezamovom šrote (až 40 %),

Jadrové krmivá

- semená tráv, bylín, drevín, obilniny
- zlepšujú kondíciu a trofejovú hodnotu
- zásady podávania:
 - nepodávať vo vorme jemného šrotu,
 - najvhodnejšia forma miagané, drvené, hrubý šrot, granule (dostatok vlákniny a hrubších štruktúr),
 - na jeseň a v zime energeticky výdatné, chudobnejšie na bielkoviny (kukurica, žalude, pagaštany),
 - koniec zimy a jar bielkovinové krmivá (ovos, sezamové pokrutiny, sója),
 - pridávanie minerálnych premixov a liečiv,
 - nesypať na zem (znehodnotenie, splesnivenie, vyklíčenie, neekonomickosť, škodlivosť zdraviu),
 - dostatok krmidiel na krmovisku (zabrániť presýteniu dominantných jedincov, dostatok pre všetky jedince),
- podávanie jadrového krmiva:
 - prežúvavá raticová zver (zastrešené korýtko)
 - diviacia zver (krmidlá na „odvádzacie“ prikrmovanie)
 - malá zver (primiešanie do pliev, automatické krmidlá)
- špeciálne granulované krmne zmesi (kombinácia jadrového a objemového krmiva)

Prikrmovanie špeciálnym granulovaným krmivom

Názov zložky	%
Jačmeň jarný	10,0
Kukurica zno	28,2
Cukrovarové rezky sušené	12,0
Pšeničné otruby	20,0
Sójový extrakt šrot	9,0
Slnečnicové pokrutiny čiastočne lúpané	15,0
Dikalciumfos fát	1,2
TKP B-M	0,4
Vápenec krmny	2,5
Soľ krmna	1,7

Prikrmovanie špeciálnym granulovaným krmivom

- 1 kg zmesi obsahuje
 - 164 g dusíkatých látok (NL)
 - 108 g vlákniny
 - 15 g Ca
 - 8 g P
 - vit. A, D, E a ostatné prvky

- muflónia zver potrebuje denne prijať 50 až 100 g SNL (0,4 – 0,75 kg na kus a deň)
- danielia zver 70 až 200 g SNL (0,5 – 1,5 kg)
- jelenia zver 140 až 400 g SNL (1,0 – 2,5 kg)
- srnčia zver 50 až 100 g SNL (0,4 – 0,75 kg)
- diviacia zver 50 až 150 g SNL (0,4 – 1,0 kg)

Prikrmovanie špeciálnym granulovaným krmivom

Rozdiel medzi prvým a druhým parožím jeleňa, ktorému bolo podávané granulované krmivo.

Október 2003

Júl 2004

Zhody dvojročného jeleňa
(korunkový ihličiak)

Objemové krmivá

Seno

- najdôležitejšie a najrozšírenejšie krmivo
- seno bohaté na bielkoviny - z mladej lucerny, ďateliny, lucerno a ďatelinotráv (zvlášť vhodné pre srnčiu zver)
- menej bielkovín ale viac vlákniny – lúčne seno
- kvalitu sena ovplyvňuje:
 - druhová štruktúra TTP (riadne ošetrovanie TTP),
 - čas kosby z hľadiska ontogenetického stavu TTP (tesne pred alebo na začiatku kvitnutia viacej bielkovín a menej vlákniny),
 - správne usušenie (priaznivá predpoveď počasia, sušenie na sušiakoch, čo najmenej obracať, oblasti s množstvom zrážok - senážovanie),
 - správne uskladnenie (zastrešené krmidlá a senníky, kopy – petrence),
- kvalitné seno (štruktúra a farba ako pred sušením, aromatická vôňa, nesplesnivené, bez pachu po plesniach, nesmie mať sivohnedú farbu)

Letnina

- usušené letorasty listnatých drevín a krov, malinčie, topinambur (príprava v júny, pred zdrevnatením)
- pre zver veľmi chutná a obľúbená
- dostatok výživných, minerálnych látok a vlákniny
- náročná príprava

Objemové krmivá

Slama

- najvyšší obsah bielkovín strukovinová (hrachová) slama
- kukuričná a ovsená slama
- celkove nízka výživná hodnota
- najvhodnejšie posekaná ako komponent do siláže alebo granulovaného krmiva

Dužinaté krmivá

- význam – zdroj vody najmä v zime počas dlhotrvajúcich silných mrazov

Siláž (krmoviny), resp. senáž (trávne porasty)

- porezané krmivo, konzervované mliečnym kvasením bez prístupu vzduchu
- frakcie do 2 cm
- dokonalé stlačenie a vytlačenie vzduchu
- nepriedušné uzavretie a prekrytie fóliou
- pridanie baktérií podporujúcich mliečne kvasenie
- siláž z čerstvých alebo zavädnutých krmív (obsah sušiny 35 až 50 %)
- d'atelinové, lucernové a d'atelinotrávne senáže – pokosenie a zavädnutie tak, aby obsah vody klesol na 60 % (pri slnečnom počasí cca 2 dni)
- silážovanie do betónových skruží, sudov, hroblí, silážne veže a jamy
- podávanie siláže priamo z hroblí, sudov, špeciálnych doskových krmidiel, krmne stoly
- poľovnícka, resp. lesná siláž – letorasty stromov, krov, byliny, trávy
- komplexné monodiétne silážované krmivo

Dužinaté krmivá

Komplexné monodiétne silážované krmivo

- obsahuje všetky druhy živín z dôvodu prítomnosti rôznych druhov krmív
- výhody:
 - zver je nútená konzumovať všetky zložky, tzn. nedochádza k jej presýteniu a uprednostňovaniu chutnejších krmív (jadro)
 - dostatok vlákniny v podobe hrubších štruktúr
 - dostatok vody
- príklad monodiétnej siláže: jablčné výlisky, mrkva, drvený pagaštan, žalude, ovos, pšenica, jačmeň, slad, sójový šrot, d'atelina, lúčne seno, mláďa, silážna kukurica, voda
- každá siláž podlieha rýchlo kazeniu a plesneniu, rýchlo skysne

Buľvy, hl'uzy, ovocie

- cukrová a krmná repa, mrkva, zemiaky, jablká, iné ovocie
- najvhodnejšie pokrúpané a posypané hrubým šrotom
- chudobné na vlákninu, preto podávať vždy s kvalitným senom (d'atelinovým)
- uskladnenie v hrobliach a pivniciach
- predkladanie na krmných stoloch, nikdy nie vo veľkých kopách
- vždy čerstvé, rýchlo skysne

Minerálne látky a vitamíny

- podávanie vo voľných revíroch nie je bezpodmienečne nutné
- nutné vo zverniciach a farmových chovoch
- vitamínové premixy – miešanie do krmív, pridávanie do vody, lízanky
- premixy na podporu rastu parožia a kostry
- soľ (sodík)

Obsah živín v rôznych krmivách

- ohryzová hmota z lesných drevín a krov
 - najviac fosforu hrabové lístie a vres
 - najviac bielkovín lístie jaseňa, hrabu, osiky a bazy čiernej
 - nevýhodný vysoký obsah lignínu (lístie brezy) a éterických látok (ihličnany)
- stráviteľnosť poľnohospodárskych plodín a krmív je vyššia ako lesných drevín
 - ovos (dostatok vlákniny, dobré dietetické účinky)
 - kukurica (výkrmové – energetické krmivo, vysoký obsah tuku a fosforu, nízky obsah vlákniny a vápnika)
 - sója (produkčné krmivo, vysoký obsah bielkovín, vápnika a fosforu)
 - lucerna skosená pred kvetom (najvhodnejšie zelené krmivo, vysoký obsah bielkovín, vápnika a fosforu)
 - lúčne seno (vysoký obsah vlákniny, nevhodné pre srnčiu zver)
 - cukrová repa, zemiaky, topinambur (výživné dužinaté krmivá)
 - lucernová siláž (vysoký obsah bielkovín, vápnika a fosforu)
 - ovocné sušené výlisky (pre zver chutné, voňavé, málo živín)

Potreba krmiva a dĺžka prikrmovacieho obdobia

Predpokladaný stav zveri v zimnom období v ks											
	zajace	jarabice	bažanty	kačice	jelenia	danielia	mufflonia	srnčia	diviacia	kamzičia	Spolu
Dĺžka prikrmovacieho obdobia podľa návrhu poradného zboru poľovnej oblasti v dňoch											
Minimálne množstvo krmiva na ks a deň v kg a) objemové, b) jadrové, c) dužinaté, na ks a rok, d) soľ											
a	0,15	x	x	x	3,0	1,5	0,8	0,4	x		x
b	0,02	0,03	0,05	0,05	0,5	0,3	0,2	0,15	0,6		x
c	0,15	0,01	0,04	0,04	1,3	0,6	0,4	0,3	0,6		x
d	0,08	x	x	x	2,5	1,5	0,6	0,7	x		x

Minimálna dĺžka prikrmovacieho obdobia pre plánovacie účely:

- 75 dní – poľná srnčia zver, divé kačice
- 100 dní - jarabice
- 110 dní – prežúvavá raticová zver, zajac, králik divý
- 120 dní – diviacia zver
- 130 dní – bažanty
- Dĺžku prikrmovacieho obdobia ovplyvňujú:
 - druhu zveri
 - poloha a nadmorská výška poľovného revíru
 - poveternostné pomery (priemerný počet dní so snehovou pokrývkou a jej priemerná výška)
 - intenzita chovu (čím je chov zveri v poľovnom revíri intenzívnejší, tým musí byť i prikrmovanie intenzívnejšie)

Mimoriadne opatrenia

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Dobrovičova č. 12, 812 66 BRATISLAVA

Štátna veterinárna a potravinová správa SR

Botanická č. 17, 842 13 Bratislava

Národný eradikačný program pre africký mor ošipaných v diviačej populácii na Slovensku v roku 2022

Predložil:
prof. MVDr. Jozef Bireš DrSc.
Hlavný veterinárny lekár SR

Schválil:
JUDr. Samuel Vlčan
Minister pôdohospodárstva
a rozvoja vidieka SR

Bratislava, január 2022

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Dobrovičova č. 12, 812 66 BRATISLAVA

Štátna veterinárna a potravinová správa SR

Botanická č. 17, 842 13 Bratislava

Národný kontrolný program pre klasický mor ošipaných v diviačej populácii na Slovensku v roku 2022

Predložil:
prof. MVDr. Jozef Bireš DrSc.
Hlavný veterinárny lekár SR

Schválil:
JUDr. Samuel Vlčan
Minister pôdohospodárstva a
rozvoja vidieka SR

Mimoriadne opatrenia

m) opatrenia na zníženie denzity diviačej zveri a dosiahnutie normovaných kmeňových stavov:

- celoročný zákaz prikrmovania raticovej zveri jadrovým krmivom okrem zveri chovanej vo zverniciach. Zákaz prikrmovania, ale aj vnadenia, sa vzťahuje aj na používanie bývalých potravín (napríklad chlieb, pečivo, keksy, bagety, tropické ovocie) a zmyslovo zmeneného krmiva.

- celoročný lov diviačej zveri na vnaďiskách, ak lov nebol dočasne zakázaný. V poľovnom revíri môže byť zriadené najviac jedno vnaďisko na 300 aj začatých ha poľovnej plochy. Ak sa vykonáva vnadenie jadrovým krmivom tak na vnaďisku môže byť vyložené najviac 30 kg jadrového krmiva počas 1 mesiaca a to len za účelom lovu. Pri použití dužinatého krmiva môže byť na vnaďisku prítomné najviac 100 kg dužinatého krmiva vrátane siláží. Vykladanie krmiva na vnaďisku sa vyznačí v knihe návštev poľovného revíru.

Poznámka: Vnaďiť je možné len zdravotne nezávadným a atraktívnym krmivom pre diviačiu zver. Na území, na ktorom platí tretí stupeň ochrany podľa zákona o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 Z. z. v znení neskorších predpisov § 14 ods. 2 písm. i), môže užívateľ poľovného revíru vnaďiť zver len po vydaní súhlasu miestne príslušného Okresného úradu, odbor životného prostredia na základe odporúčania orgánov Štátnej ochrany prírody SR a Regionálnej veterinárnej a potravinovej správy.

Mimoriadne opatrenia

3. Opatrenia na zníženie denzity diviačej zveri a dosiahnutie normovaných kmeňových stavov :
 - a) celoročný zákaz prikrmovania raticovej zveri jadrovým krmivom okrem zveri chovanej vo zverniciach
 - b) celoročný lov diviačej zveri na vnaďiskách. V poľovnom revíri môže byť zriadené najviac jedno vnaďisko na 300 aj začatých ha poľovnej plochy. Na vnaďisku v jednom dni môže prítomné najviac 5 kg krmiva a to len za účelom lovu.
 - c) finančná podpora lovu dospelých diviačíc a lanšťačok okrem diviačíc a lanšťačok chovaných vo zverniciach podľa usmernenia ŠVPS SR

Zariadenia na prikrmovanie zveri

- **krmovisko** – miesto, kde sa zver prikrmuje
- **krmidlo** – zariadenie, v ktorom sa zveri krmivo podáva
- rozdelenie krmných zariadení
 - **podľa druhu zveri:**
 - a) pre raticovú zver (srnčiu, čriedovú prežúvavú, diviačiu zver)
 - b) pre malú zver (zajačiu, pernatú zver – bažanty, jarabice, kačice)

- **podľa druhu krmiva:**

- a) na objemové krmivo
- b) na dužinaté krmivo, zvlášť siláž
- c) na jadrové krmivo
- d) kombinované

- **podľa funkčnosti:**

- a) samoobslužné (princíp samospádu, bez obmedzenia)
- b) samoobslužné dávkovacie (princíp samospádu, obmedzene, lebo si ho musí sprístupniť)
- c) automatické dávkovacie (elektronicky ovládané dávkovanie)
- d) na pravidelné ručné doplňovanie

Spôsoby prikrmovania raticovej zveri

Srnčia zver

- rozptýlené prikrmovanie
- viac malých krmovísk, na každých 100 ha jedno pre jednu rodovú skupinu (3 – 10 jedincov)
- oplotenie krmovísk, resp. krmidiel proti iným druhom raticovej zveri plotom (200 cm výška, medzery 20 cm)
- na krmovisku: jasličkové krmidlo na ďatelinové seno s válovčekmi na jadrové krmivo, krmny stôl na dužinaté krmivo, súdky so silážou

Jelenia, danielia a muflónia zver

- jedno krmovisko pre jednu čriedu, 1 krmovisko na 500 ha
- pri vyššej hustote zveri viac krmovísk na zabránenie tvoreniu veľkých koncentrácií
- na krmovisku: krmidlá pre všetky druhy krmiva a zásobníky na seno, dužinaté a jadrové krmivo

Diviačia zver

- 1 krmovisko na 300 až 500 ha
- na krmovisku: krmidlo na jadrové krmivo, hrobľa na okopaniny
- krmidlá na odvádzacie prikrmovanie na tzv. zádržných plochách

Spôsoby prikrmovania raticovej zveri

Na zabezpečenie starostlivosti o zver sa v poľovnom revíri zriaďujú tieto poľovnícke zariadenia:

- na každých aj začatých **15 kusov raticovej zveri** okrem diviačej **jedno krmovisko**, ktoré je vybavené **1 krmidlom na objemové krmivo a zastrešeným válovom na jadrové krmivo**
- na každých aj začatých **70 ha** výmery PR najmenej **1 soľník** vrátane soľníkov na krmoviskách,
- v revíri s chovom diviačej zveri **na každých aj začatých 500 ha jedno krmovisko na jadrové krmivo a dužinaté krmivo**,

Krmidlá, soľníky a posedy sa môžu umiestňovať v revíri po dohode s vlastníkom pozemku, v súlade s ochranou lesných a poľnohospodárskych kultúr.

Krmidlá pre raticovú zver

Krmidlá na objemové krmivo

- petrence
- krmidlo s posuvnou strechou, tzv. oboroh
- jasličkové krmidlo pre srnčiu zver
- zásobníkové krmidlo

Krmidlá na jadrové krmivo

- válovce
- samospádové krmidlo
- diviačí násypec
- krmidlá na odvádzacie prikrmovanie diviačej zveri

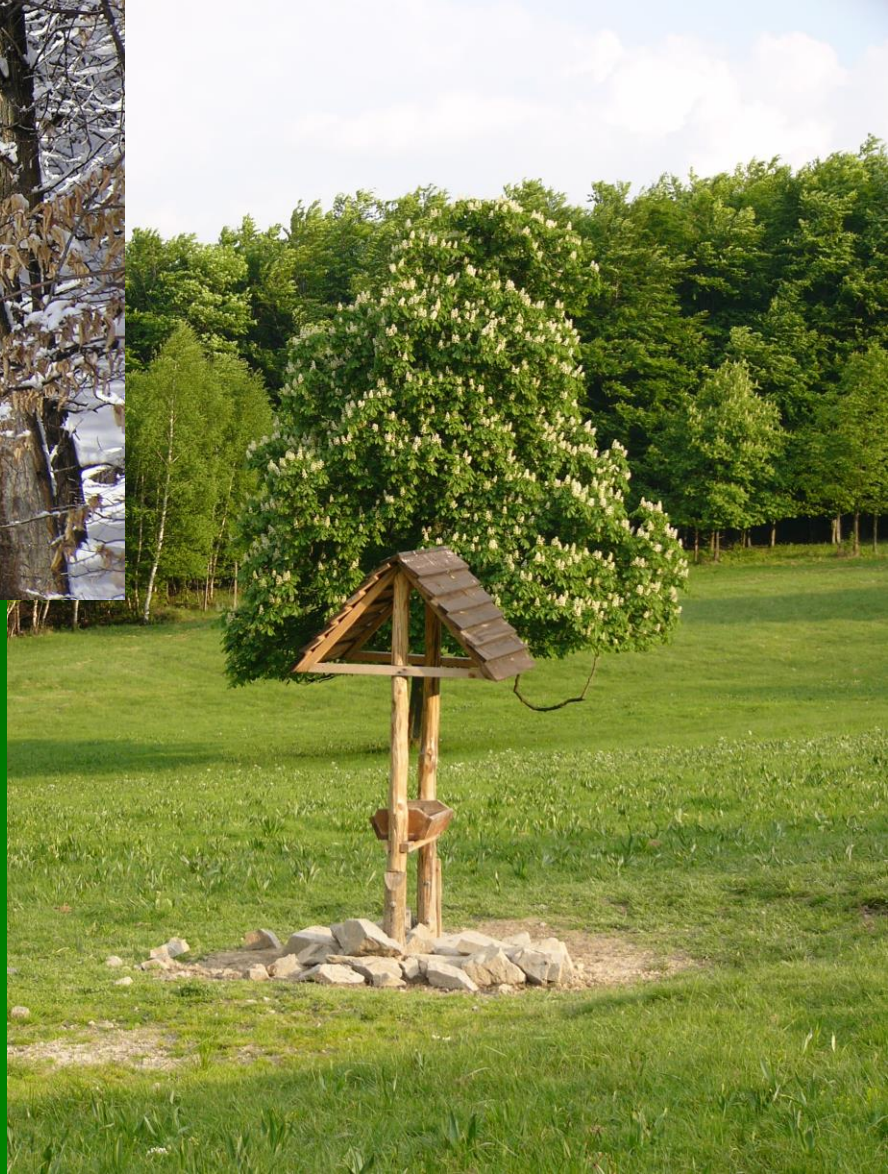
Krmidlá na dužinaté krmivo

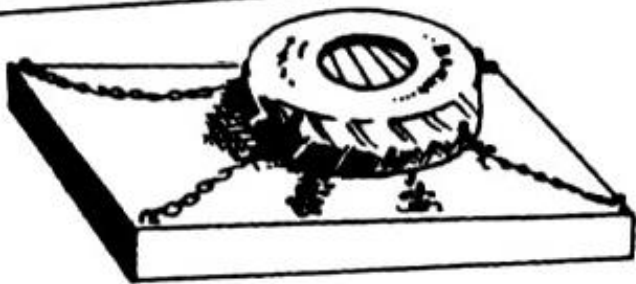
- válovce
- krmne stoly
- súdky
- doskové krmidlá na siláž
- silážna hrobľa s pohyblivou stenou

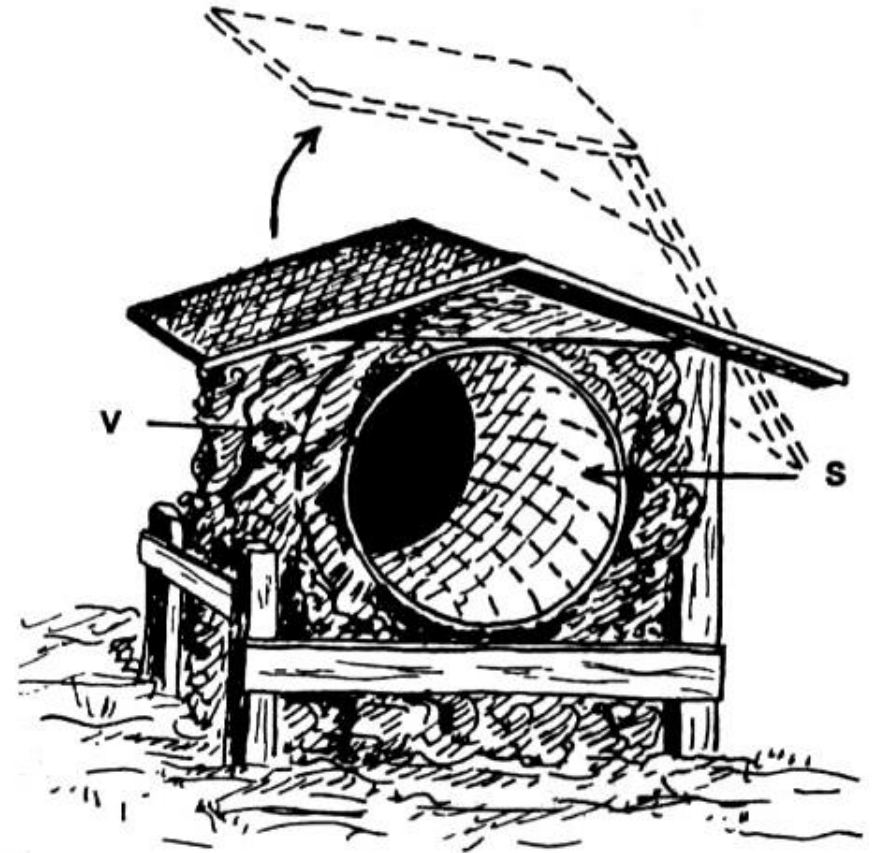
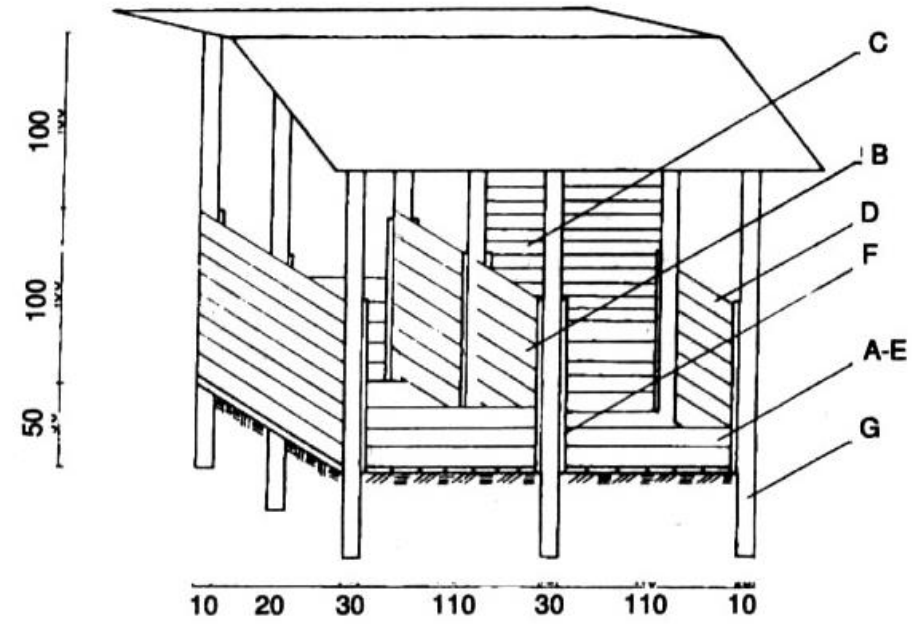

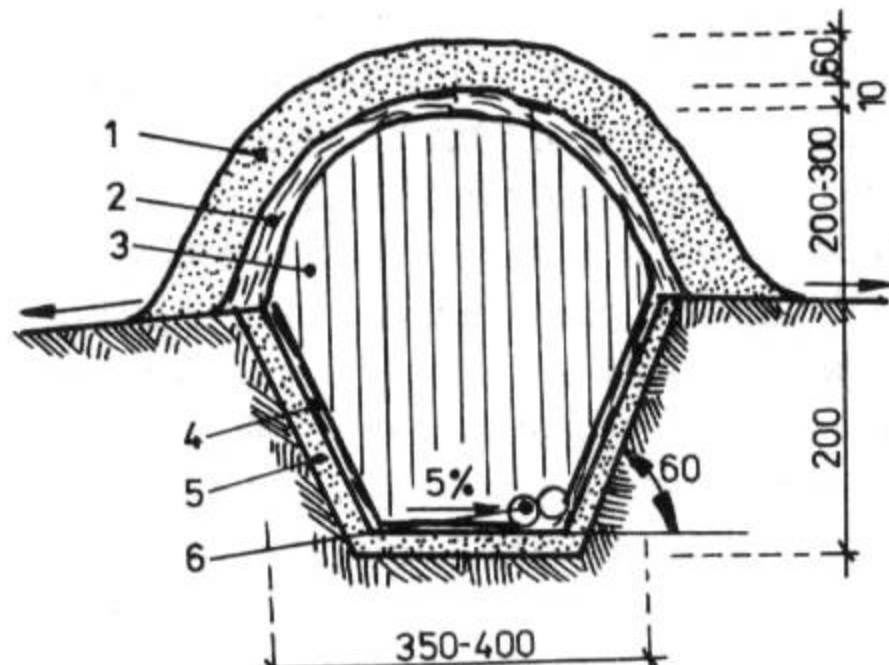

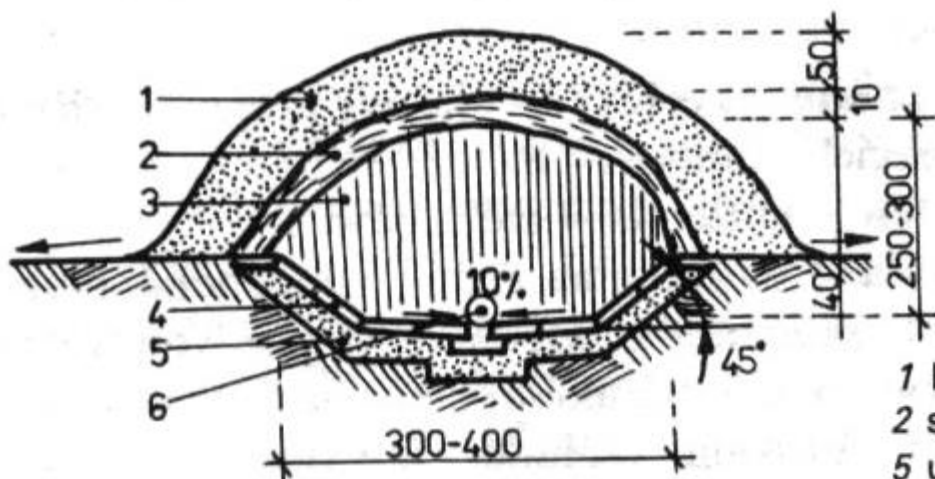

1 hlina, 2 slama, plevy al. asfaltový papier, 3 silážna hmota, 4 nerezaná slama, dosky al. asfaltový papier, 5 utlačený íl, 6 niekoľko žrdí;

1 hlina,
2 slama, plevy al. asfaltový papier, 3 silážna hmota, 4 tehly, 5 utlačený íl, 6 jarček hlboký niekoľko cm, prikrytý žrdou

Spôsoby prikrmovania malej zveri

Na zabezpečenie starostlivosti o zver sa v poľovnom revíri zriaďujú tieto poľovnícke zariadenia:

zajačia zver – jedno krmidlo a jeden soľník na každých aj začatých 100 ha; pri nedostatku vody, jedno napájadlo na každých aj začatých 50 ha

bažantia zver – najmenej jeden násypec na každých aj začatých 50 ha

jarabičia zver – najmenej jeden násypec pre jeden krdeľ

divé kačice – najmenej jedno prikrmovacie zariadenie na jadrové krmivo na každých aj začatých 200 kusov

divé králiky – najmenej jedno krmidlo na objemové krmivo a jeden soľník na každú kolóniu

Krmidlá pre malú zver

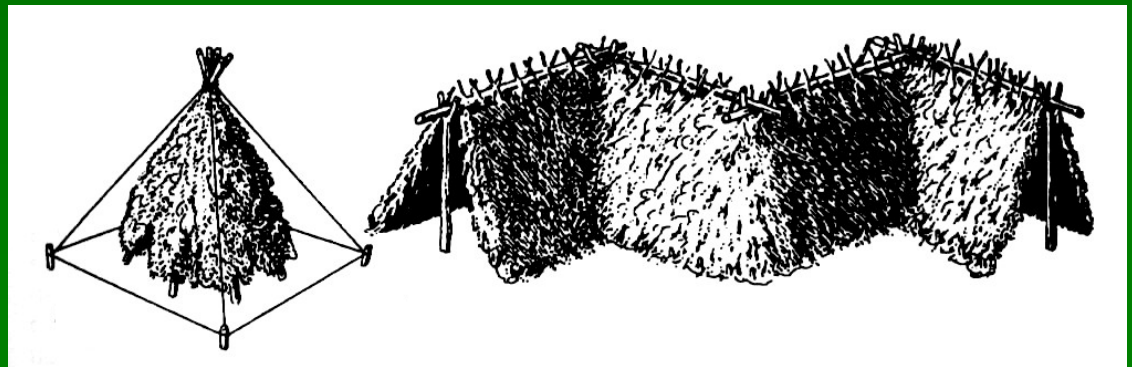
Krmidlá pre zajace

- jasličkové krmidielko s válovčkami
- šibeničkové krmidielko na otiepkny sena
- malé petrence
- repa, jablká, ohryzová hmota priamo na zem pod krmidlo

Krmidlá pre jarabice

- ihlanovité budy alebo lomené stany z kukuričného kôrovia, trstiny, konárov, čečiny
- budy z bálov slamy
- jadrové krmivo zamiešané do pliev
- ochrana krmiva pred dažďom, jarabíc pred vetrom a predátormi

Krmidlá pre malú zver

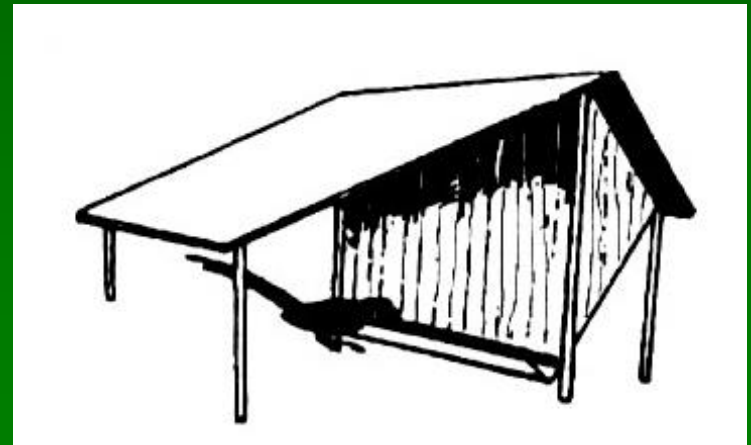
Krmidlá pre bažanty

- bažantí násypec (jadrové a dužinaté krmivo)
- samospádové zásobníkové krmidlo
- samoobslužné dávkovacie krmidlo

Krmidlá pre divé kačice

- násypec na brehu alebo zakotvenej plťke

Sol'níky

- kusová forma, lízanka (zmes soli s jemnou zeminou alebo minerálnym premixom), lisovaná forma, soľná pasta
- typy soľníkov:
 - válovčekový
 - stĺpikový
 - guliačový
 - jasličkový
 - rázštepový
 - pňový
- solisko – miesto kde sa soľ podáva, resp. miesto so zasolenou pôdou
- v blízkosti zdroj vody

Na každé 3 kusy až každých 6 kusov raticovej zveri jeden soľník vrátane soľníkov na krmoviskách,